

Risico mijden is het motto voor gesloten fonds ING

Het gesloten Pensioenfonds ING wil komende decennia aan zijn deelnemers maximaal uitkeren binnen de fiscale mogelijkheden. 'Over een jaar of dertig zijn we nog steeds een groot fonds, met zo'n 50.000 deelnemers en €9 mrd in kas.'

TEKST

OLAF BOSCHMAN

FOTOGRAFIE

PETER STRELIJSKI

Het verantwoordingsorgaan (vo) van Pensioenfonds ING telt sinds de verkiezingen in juli tien in plaats van veertien leden. Een bewuste keuze, aldus Hans van der Knaap, onafhankelijk voorzitter van het pensioenfonds. 'In een actieve vergadering hebben mensen behoefte aan zendtijd. Hoe meer mensen, des te beperkter die is. Het risico is dat de aandacht verslapt.' Bovendien is iedereen beter op de hoogte als er minder leden zijn, stelt Aldrik Venemans, uitvoerend bestuurslid en directeur van het bestuursbureau.

Pensioenfonds ING is een gesloten fonds sinds de komst van een cdc-regeling bij de werkgevers ING en NN. Nieuwe opbouw voor actieven bij die twee bedrijven vindt nu plaats bij twee cdc-fondsen. Van der Knaap en Venemans zijn bestuurders in het omgekeerd gemengde bestuur van het gesloten fonds met een vermogen van €27 mrd.

Een gesloten fonds betekent niet dat er geen behoefte meer is aan nieuwe inzichten en nieuwe mensen. Venemans: 'We hebben met de werkgevers, ING en NN, en de cdc-pensioenfondsen van ING en NN een soort

pensioenklasje geïnitieerd en juist geworven onder jongeren en vrouwen. Daar hebben zich veel kandidaten voor aangemeld, waarbij we zelfs hebben moeten selecteren om een behapbare groep te krijgen.'

BOARD DYNAMICS

Dankzij het pensioenklasje – de Pensioenfonds Academie, zoals het officieel heet – telt het vo nu drie jongere leden. Het bestuur telt op dit moment één jongere bestuurder en twee 65+'ers. Er is één vrouwelijk bestuurslid.

Diversiteit is bij het fonds een middel om de besluitvorming te verbeteren. Van der Knaap: 'Het is goed als bestuurders op verschillende manieren naar de werkelijkheid kijken. Iedereen heeft zijn eigen waarheid. Grijsharende vijftigers met een achtergrond in de bank- of verzekeringswereld kijken ongeveer door hetzelfde gaatje naar een probleem. We hebben gewoon een aantal blinde vlekken. Bij meer invalshoeken heb je er daar minder van. Dat draagt positief bij aan de besluitvorming.'

Van der Knaap doelt op 'board dynamics', de onderlinge dynamiek tussen bestuurders. Een thema dat DNB nadrukkelijk op de agenda heeft gezet na de crisis in 2008 en dat volgens de ING-bestuurder alle aandacht verdient. 'Het gaat over gedrag. Die component is heel belangrijk, niet alleen voor het bestuur, maar voor alle mensen die zich inzetten voor het fonds. Op het bestuursbureau loopt een project waarin het gedrag van medewerkers centraal staat, niet de inhoud van hun werk, zoals zij gewend waren. Als je als professional voldoende vertrouwen in jezelf hebt om ook eens een hulpvraag te stellen, dan wint het werk aan kwaliteit en snelheid.'

Voorzitter Hans van der Knaap (l)
en directeur Aldrik Venemans

in het bestuur wil geven, kan dat alleen op de 25% die je mag reserveren voor gepensioneerden. '80% van ons fonds is slaper dan wel gepensioneerd. De verhouding komt zo scheef te liggen.'

Voor het vo gelden die beperkingen niet. Daar kunnen slapers naar rato van hun aantal een plek krijgen. Het fonds overweegt dit in de toekomst te doen. Wél konden slapers zich onlangs verkiesbaar stellen op een zetel voor pensioengerechtigden. Met succes, want er zijn er twee gekozen.

SAMENWERKING

Pensioenfonds ING heeft geen probleem om bestuurders te krijgen. Ook een gesloten fonds kent voldoende bestuurlijke uitdagingen. En de omvang helpt ook. Met een vermogen van ongeveer €27 mrd staat het fonds in de top tien, tussen de fondsen van Shell en ABN Amro. Venemans: 'Over een jaar of dertig hebben we nog steeds zo'n €9 mrd en 50.000 deelnemers.' Het plaatst het gesloten karakter in een ander perspectief, vindt Van der Knaap. 'Je kunt bij een gesloten fonds denken dat het snel eindig is, maar dat hoeft dus helemaal niet. Het loopt nog heel lang door, en met een omvangrijk vermogen.'

De minimale omvang voor een pensioenfonds ligt volgens beiden op een vermogen van zo'n €5 mrd. Op dat niveau kan de verhouding tussen kosten en omvang uit balans raken en dat is het moment om te gaan kijken naar een andere vorm, bijvoorbeeld een apf of verzekeraar. Maar dat is voorlopig nog niet aan de orde.

Vanwege de grootte zijn er weinig schaalvoordelen te behalen via samenwerking met de zusterfondsen, ING CDC Pensioenfonds en NN CDC Pensioenfonds. Althans: op het gebied van de beleggingen, waar de doelstellingen van het gesloten en de twee open fondsen uiteenlopen. Samenwerking is er wel bij communicatie en juridische zaken. Zo is er één pensioenplanner voor de gezamenlijke groep deelnemers/actieve slapers en krijgt die groep de twee upo's op dezelfde dag.

REËLE DEKKINGSGRAAD

Het fonds telt momenteel zo'n 70.000 deelnemers. 'De basis is dat wij hun zoveel →

KNELLEDE WETGEVING

Eenzelfde aandacht voor gedrag verwacht het pensioenfonds ook van administrateur AZL en custodian Northern Trust. 'AZL meldt het heel snel als iets niet lekker loopt, zodat we het samen kunnen oplossen', zegt Venemans. 'Daar heeft een deelnemer uiteindelijk veel meer aan.'

Strikt genomen heeft een gesloten fonds geen actieve deelnemers: niemand bouwt nog aanspraken op. Tegelijkertijd werken zo'n 14.000 deelnemers van het gesloten

fonds nog wel bij ING of NN. Voor de wet zijn dit geen slapers, maar ook geen actieven. Venemans: 'Wij zien die groep als actieven, onder meer voor de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Ze krijgen ook een andere indexatie dan de mensen die niet meer bij één van de werkgevers in dienst zijn.'

De wetgeving sluit hier niet aan op de praktijk, constateert hij. Knellender is dat bij de vertegenwoordiging van de échte slapers: de deelnemers die uit dienst zijn maar nog geen pensioen krijgen. Als het fonds hun een plek

'Grijsharende vijftigers kijken door hetzelfde gaatje naar een probleem'

HANS VAN DER KNAAP
ONAFHANKELIJK VOorzITTER PENSIOENFONDS ING

mogelijk fiscaal uitkeren, rekening houdend met evenwichtige belangenafweging', stelt Van der Knaap. 'Je wil voorkomen dat je nu te enthousiast uitkeert, zodat anderen in de toekomst tekortkomen. Het overschot in onze middelen zetten we in om steeds meer risico uit de portefeuille te halen. Het is prima om risico te lopen als daar rendement voor de deelnemer tegenover staat. Maar aan rendement dat we fiscaal gezien niet mogen uitkeren, heeft de deelnemer niets. Dus hoe meer buffers we hebben, hoe meer we die inzetten voor het verlagen van het risicoprofiel.'

Op termijn heeft het fonds grotere buffers nodig. Venemans: 'Het langlevensrisico kunnen we nu nog uitsmeren over een hele lange looptijd. Maar naarmate de deelnemers ouder worden en de resterende looptijd afneemt, heeft een verandering in de levensverwachting meer impact.'

Het fonds heeft te weinig geld om voor alle deelnemers een verzekerde, geïndexeerde pensioenuitkering aan te kopen. Dit ondanks een beleidsdekkingsgraad waar de meeste andere pensioenfondsen alleen maar van kunnen dromen. Eind juli stond de teller op 143,7%; op marktwaarde was de nominale dekkingsgraad met 140,9% iets lager. 'We hebben op dit moment niet voldoende in kas om de hele portefeuille risicovrij te maken', aldus Venemans. 'We moeten echt nog een stukje rendement maken.' Het fonds stuurt op de reële dekkingsgraad en die was eind juli 95,7%. 'Het betekent dat we nog zo'n 4% tekortkomen.' Venemans verwacht dat de dekkingsgraad heel gestaag verder oploopt.

INFLATIERISICO

DNB hanteert een veel hogere, reële dekkingsgraad voor het fonds. Eind 2016 droeg het verschil meer dan 20 procentpunt. De verklaring is dat Pensioenfonds ING werkt met een risicovrije reële dekkingsgraad; in de reële dekkingsgraad die fondsen aan DNB moeten rapporteren is een verwacht rendement gecalculeerd van 6,75% op zakelijke waarden. Dat veronderstelt een beleggingsbeleid dat niet bij het fonds past. 'We hebben al behoorlijk wat risico uit de portefeuille gehaald', zegt Van der Knaap. 'Onze rendementsoverwachtingen

liggen daardoor lager dan bij een gemiddeld pensioenfonds.'

Risicomiddele beleggingsbeleid is kenmerkend voor het fonds, zegt Van der Knaap. Tekend is de hoge renteafdekking van 86%, ook al betekent dit bij een nominale dekking van 140% dat een fors deel van de portefeuille nog steeds blootstaat aan renterisico. 'Het is zelfs 105% geweest bij een nominale dekkingsgraad van 106%', weet Venemans. Dat was kort na de keldering van de dekkingsgraad als gevolg van de financiële crisis. 'De werkgever moest toen fors bijstorten. Als fonds hebben we toen gezegd: dat nooit weer. Bovendien is het fonds sinds 2014 financieel onafhankelijk en kan het geen beroep meer doen op bijstortingen van de werkgever.'

Voor het terugschroeven van risico kiest het fonds ervoor de afdekking van het inflatierisico te verhogen, tot een niveau van 35%. Volledig afdekken is onmogelijk, onder meer omdat Nederlandse inflatie niet te koop is in de markt.

FOCUS

Bij het gesloten fonds komt geen premie meer binnen. Daarmee mist het een sturingsmiddel, maar het heeft tegelijkertijd geen last van het effect van de lage rente op de premie. Het is één van de consequenties van de gesloten status. 'Omdat we groot zijn hebben we echt wel mogelijkheden om dingen goed te doen', meent Venemans. 'Dan maakt het niet uit of je een gesloten of een open fonds bent.'

'Een plus is dat we heel gefocust kunnen kijken wat we doen', vult Van der Knaap aan. 'We hoeven ons niet bezig te houden met cao-onderhandelingen, met wijzigingen in de regeling of de kostendekkendheid van de premie.'

Van der Knaap en Venemans zien de ING-oplossing – sluiting van het bestaande fonds en openen van een nieuw fonds – als optie voor andere fondsen bij de komst van een nieuw pensioencontract. Elk fonds moet in die situatie goed afwegen wat het beste is voor de deelnemer, benadrukken ze. Een algemeen advies: stem de regeling in meerdere fondsen goed af, zodat de deelnemer hier zo min mogelijk van merkt. Venemans: 'Het maakt bijvoorbeeld nogal verschil of de pensioeningangsdatum op de eerste van de maand valt of op de verjaardag.'

BEHEERD VERMOGEN

€27,4 MRD

RENDEMENT

1% (OVER 2017)

DEELNEMERS

14.330

SLAPERS

34.436

GEPENSIONEERDEN

21.307

DEKKINGSGRAAD EIND MEI

143,7% (DNB)

95,7% (ING, REËEL)

PENSIOENBEHEERKOSTEN (2017)

€259 PER DEELNEMER

KOSTEN VERMOGENSBEHEER (2017)

0,299%

(cijfers Q2 2018, tenzij anders aangegeven)